

NOVA GORICA - Koprodukcija Skrivnostni primer ali Kdo je umoril psa

Avtizem in neizmerna volja

NOVA GORICA – Avtizem je vseživljenjska razvojna motnja, ki prizadene možgane pri procesiranju informacij. Ta je strokovna oznaka za »čudaštvo«, ki prizadeva na tisoče ljudi in ki ga lahko strokovno opredelimo še s triado primanjkljajev: težave s socialno komunikacijo; težave s socialno interakcijo; težave na področju fleksibilnosti mišljenja.

Ko smo takole opredelili motnje, lahko brez nadaljnega trdimo, da najnovejša in zadnja premiera sezone (15. 5.) v koprodukciji Gledališča Koper in SNG Nova Gorica *Skrivnostni primer ali Kdo je umoril psa* sodi na področje medicinsko-psihološke znanosti, predvsem pa na področje življenjske drugačnosti. Odrska priredba znanega romana pisatelja Marka Haddona v obdelavi dramatika Simona Stephensa sicer nikjer ne omenja avtizma, ampak neizpodbitno je, da gre prav za to, ker glavni protagonist, najstnik Christopher v upodobitvi Žiga Udira, izraža vse značilne motnje te bolezni. Udir vodi svoj lik dosledno, z istimi ponavljajočimi se kadenkami vsakič, ko bi lahko prišlo do dotika, ki ga mladenič ne mara, vsakič, ko pride do sprememb, nelogike, metafor, gledanja rumene barve, kar vse Christopherja moti, oziroma tega ne razume, on razume samo danosti brez vsakršnih pod ali nadpomenov, razume le tisto, kar vidi, nezmožen se je vživeti v drugega in v druge svetove, njegovo življenjsko vodilo je gola konkretnost. Zato pa je nadarjen za matematiko in fiziko, ker v omenjenih vedah ni odstopov, je le eksaktnost, ki ne dovoljuje drugačnih interpretacij, je goli shematizem, besede pomenijo to, kar izražajo in ne nekaj drugega, kar je v »normalnem« življenju povsem običajno in vsakdanje. Ta širok razpon sicer jasno otipljivih leg brez psiholoških podstat (teh pač ni in jih ne more biti) je Udir mojstrsko oblikoval v lik, ki je prežet s trmastim vztrajanjem, a tudi z neverjetno voljo po realizaciji tistega, kar si je zamislil, je prežet s preseganjem lastnih sposobnosti in omejitev. Udirjev Christopher je svet zase. Najstnik živi v svojih neomajnih prepričanjih in v svojih natančnih formulah, kjer je vsak gib izmerljiv in logičen, vse je urejeno in temu primerno obvladljivo. Zato na koncu izreče stavek – vprašanje »saj mi bo uspelo, kajne?« S tem pušča odprt prostor dvomu. Morebiti bo fantu v življenju res uspelo (pozitivni dvom),



Prizor iz predstave Skrivnostni primer ali Kdo je umoril psa

SNG NOVA GORICA / PETER UHAN

mogoče pa je to le upanje, ki presega zmožnosti (negativna pomisel).

Živeti s tako problematično in premočrtno osebo ni lahko. Tudi o tem pripoveduje zgodba *Skrivnostni primer ali Kdo je umoril psa*, ki v režiji Renate Vidič (prevajalec Milan Dekleva, kostumograf Andrej Vrhovnik, scenograf Milan Percan) in v dramaturškem branju Martine Mrhar pripoveduje zgodbo Christopherja, ki detektivsko raziskuje, kdo je ubil psa Wellingtona gospe Shears (Medea Novak), kar ga privede do presenetljivih odkritij. Pred nami vzporedno ob Christopherjevi usodi teče tudi pripoved o razbiti družini, o ločenih starših, okolju in okolici, varanjih in dobrih dušah, kakršna je čuteča učiteljica Siobhan (Helena Peršuh), skratka gre za družbo in družbenost, ki živi svoje življenje in nima veliko posluha za Christopherjevo, kot Christopher ne more razumeti življenja svoje okolice. Njegov oče, ki ga je Gorazd Jakomini sijajno oblikoval med dvema skrajnostma, agresivnostjo in skesanim občutkom krivde, na primer postopa trdo,

tudi ukazovalno, in to najstnik razume. Ko pa mu Ed pripoveduje o lastnih težavah in notranjih krčih, takrat Christopher odpove, ker so besede o čustvih neotipljive, izven vidnega polja.

Režijski postopek je bil, kot nakazano, jasen in ekspliciten, razne prizore je povezoval dinamično in harmonično, kot da bi oblikoval skladno sestavljenko, kjer mora biti vse na mestu, brez škripanj in odvečnih izletov daleč proč od osnovne linije, zato so imeli tudi ostali akterji izrazito vidno mesto, čeprav je bila teža predstave na protagonistu Žigi Udiru. A brez bistvenega doprinosa samostojno oblikovanih manjših likov Anje Drnovšek, Roka Mateka, Luke Cimpriča in Jureta Kopušarja, bi se predstava znašla v slepi ulici, tako pa je le še dramsko učinkovito stopnjevala nelagodja, ki so se ustvarjala na odru, tako da je občinstvo v sveti tišini, izjemno zbrano sledilo tej prevzemajoči postavitvi in vsebini ter ustvarjalce nagradilo z dolgotrajnim ploskanjem.

Marij Čuk

LAPIS HISTRIAE

Nagrada zgodbi Monike Herceg

UMAG – Na Forumu Tomizza v Umagu so v petek podelili nagrado natečaja za kratko zgodbo Lapis Histriae, letos na temo poguma. Prispelo je 128 zgodb v hrvaškem, srbskem, slovenskem, bosanskem, črnogorskem in italijanskem jeziku, ocenjevali so jih pisatelji Laura Marchig, Marko Sosič in Tea Tulić. Nagrado v višini 8000 kun in kiparsko delo Ljuba de Karina so prisodili zgodbi *Tik-tak*, v kateri Monika Herceg, leta 1990 rojena v Sisku, glas posodi materi begunki, ki je s triletno hčerko prepešala »četrtino obsega planeta«, da bi dosegla mejo zahodnega sveta. Pripoved je ironičen razgovor z zahodnjaškimi »organi reda«, a ob samozavesti, ki ima kozmične dimenzije in je rezultat materinskega skrajnega žrtvovanja za hčerino življenje, ugotavlja žirija in poudarja globoko in večplastno refleksivnost junakinje, neutrudno materinsko pripravljenost in moč za potrpežljivo izgradnjo novega sveta in novega jezika, nevsakdanji, navdihujoč občutek za vsako podrobnost, pripovedni ritem, aktualno politično stvarnost v temeljnih vprašanjih o usodi človečnosti, humor, ki kar kliče k uporabi ...

V ožjem izboru za nagrado so bile še zgodbe, ki so jih napisali Emir Imamović Pirke, Branka Selaković, Omer Č. Ibrahimagić, Želimir Perišain Luciana Melon. Za objavo v knjigi *Lapis Histriae 2019* so bile izbrane še zgodbe, ki so jih napisali Maja Gal Štormar, Olja Savičević Ivančević, Damir Nedić, Aida Šečić Nezirević, Muharem Bazdulj in Tomaz Lapajne Dekleva.

Andraž Gombač
Primorske novice

OPERA - V Verdiju delo Andrea Chénier v sodelovanju z Opero SNG Maribor

Tragika revolucije

TRST – Revolucija žre svoje otroke, je dejal francoski odvetnik in revolucionar Pierre Victorien Vergniaud, ki je postal tudi sam žrtev giljotine, kot poet André Marie Chénier, čigar zgodbo je Luigi Illica začel z vsemi potrebnimi sestavinami – ljubezen, sovraštvo, prijateljstvo, izdajstvo – ter pripravil libretto, ki ga je Umberto Giordano leta 1896 uglasbil v strasti polno opero.

Tudi belcanto je proti koncu 19. stoletja doživljal pravo revolucijo ter postopoma opustil pravila blagovnečnega in uglajenega petja v iskanju bolj impresivnega izražanja na orkestrski podlagi, ki je postajala bolj in bolj bohota: rodil se je verizem, ki je operno področje obogatil z vrsto umetnin, nekatere tudi z nekoliko pretirano, včasih celo vulgarno obliko. Andrea Chénier sodi v boljše izdelke veristične struje in postavitev, ki jo je tržaško operno gledališče Verdi zasnovalo v sodelovanju z Opero SNG Maribor, je osvetlila najlepše značilnosti Illicove zgodbe in Giordanove partiture, začeni s scenografijo, ki jo je zarisal William Orlandi z arhitektonskimi elementi, ki so se z iznajdljivo uporabo luči in projekcij lagodno premikali ter lepo in funkcionalno uokvirili različne prizore. Brez revolucionarnih prijemov, spoštljivo do francoskega sloga poznega 18. stoletja, so se s scenami uskladili kostumi, ki jih je narisal Jesus Ruiz, prav tako dosledno je režijo vodila Sarah Schinasi in z ostalimi oblikovalci dokazala, da se tudi sodobne postavitve lahko mirne duše držijo tradicije, ne da bi dolgočasile občinstvo.

Opera je tudi sama na sebi dovolj razgibana, prizori se vrstijo skoraj brez mrtvih točk in nudijo pevcem kar veliko priložnosti; polno zaposlen je tudi orkester, ki ga je Fabrizio Maria Carminati vodil z zelo živahnim poustvarjalnim zagonom, v vzbujenosti, ki je včasih pripeljala do wagnerjanskih zvo-



Scenografijo je pripravil William Orlandi

OPERA HIŠA VERDI

čnosti, vmes pa podarila tudi lepe lirске trenutke, pri katerih so se lepo izkazali solisti med godali in pihali.

V naslovni vlogi je latvijski tenorist Kristian Benedikt pokazal odlike, ki so mu že odprle pot v najuglednejša gledališča, predvsem vokalno jakost in zanesljivost, ki nista nikoli zatajili. Ti dve lastnosti sta prevladali nad elegantnim in šarmantnim fraziranjem, je pa tudi res, da veristični slog prenekatere pevce zavede kar krepko preko meja belcanta, kar se pa ni zgodilo sopranistki Svetli Vassilevi, ki je vlogo Maddalene di Coigny oplemenitila s čistimi pevskimi linijami in doživetim čustvenim pristopom.

Tokrat se lahko pridružimo veliki večini občinstva, katerega aplavzi so izrazili pravi plebiscit za baritonista Devida Ceconija, ki je s svojim nastopom zasenčil dvojico protagonistov: zvonec in sočen glas je prepričljivo zablestel v arijah, ki jih je Giordano posvetil vlogi Carla Gérarda; čeprav smo

pogrešali nekaj mehkejših odtenkov, se je baritonist v zahtevni vlogi odrezal s pohvalo. Pevsko zasedbo so v stranskih, a nezamisljivih vlogah lepo dopolnili Isabel De Paoli kot Madelon, Anna Evtekhova kot grofica de Coigny, Albane Carrere kot mulatka Bersi, Francesco Musinu kot Roucher, v krajših vlogah pa Saverio Pugliese, Gianni Giuga in trije člani tržaškega opernega zbora, ki so se imenitno izkazali-Francesco Paccorini, Giuliano Pelizon in Giovanni Palumbo. Na zadovoljivem nivoju se je v zgodbo vključil tudi zbor, ki ga je pripravila Francesca Tosi.

Po tragičnem zaključnem duetu, ki sta ga Svetla Vassileva in Kristian Benedikt odpele s sijočimi visokimi notami, so se vsuli dolgi aplavzi, posebno navdušeni nad Ceconijem, sicer pa hvaležno namenjeni vsem oblikovalcem kakovostne predstave, ki bo na tržaškem odru do sobote, 26. maja.

Katja Kralj

RONKE - Novinarski festival

Sto gostov na krilih novic

RONKE – Sto gostov bo »na krilih novic« ponovno sooblikovalo festival, ki že peto leto zapored postavlja Ronke na zemljevid dobrega novinarstva.

Kulturno društvo Leali delle notizie si ga je zamislilo z željo, da bi javnosti omogočilo kritičen vpogled v medijski svet, predvsem pa ljudi »opremilo« z orodjem za razumevanje družbe. Priča smo skrb vzbujajočemu paradoksu: večina med nami ima dostop do izredno širokega spektra informacij, v poplavi podatkov pa ni lahko razbrati, kje je meja med novico in propagando, med resnico in lažjo. Zato je neposreden stik z novinarji, fotoreporterji, snemalci in drugimi pričami dogajanja koristen.

Spored letošnjega festivala sta včeraj na sedežu Tržiškega kulturnega konzorcija v Ronkah predstavila podpredsednica in predsednik društva, Cristina Visintini in Luca Perrino. Ob njiju sloni festival na ekipi zagnanih prostovoljcev, ki so spleti plodovito mrežo sodelovanj. Gostje bodo letos prišli iz Italije, z Malte, Islandije, iz Sirije, Iraka in Benina. Med njimi so posebej izpostavili fizika in nobelovca Filippa Giorgija, ki je danes zaposlen v tržaškem znanstvenem središču ICTP. Festival nima vsebinskega skupnega imenovalca, tematsko bo zaobjel enajst sklopov: od vojnih front (Fausto Biloslavo, Toni Capuozzo), evtanazije (Beppino Englaro) in mafije (Paolo Borrometi) do različnih oblik ljubezni (Isabella Bossi Fedrigotti, Willy Pasini in nekdanja »zvezda« porno filmov Franco Trentalance). »Najprej je treba stvari razumeti,« je poudarila Cristina Visintini.

Glavnina dogodkov bo med 12. in 15. junijem na tamkajšnjem Trgu Franca Jožefa, prizorišča pa bodo tudi v bližnjih občinah Foljan-Redipulja, Špeter in Zagraj. Uvod v dogajanje bo niz Čakajoč na festival od 5. do 11. junija. V živo bo prireditve stopila 12. junija, ko bo ob 20. uri uradno odprtje. Še isto popoldne bo dogajanje začel spremljati spletni Radio Bullets novinarke Barbare Schiavulli, ki bo na prizorišču do sobote, ko bo ob 20. uri eden izmed festivalskih vrhuncev: podelitev druge nagrade, posvečene umorjeni malteški novinarki Daphne Caruana Galizia. Lani jo je prejela Federica Angeli, kronistka dnevnika La Repubblica, ki mora živeti pod karabinjerskim varstvom. »Letošnjega dobitnika ne bomo še razglasili, ker zasluži posebno obravnavo in vso medijsko pozornost,« je včeraj dejal Luca Perrino.